

(ESEU - particularități de construcție a personajului Ilie Moromete)

Romanul *Moromeții*, scris de Marin Preda, apărut în 1955, reprezintă primul roman al autorului în care acesta vorbește despre realitatea vieții rurale. **Protagonistul operei este Ilie Moromete**, personaj construit după modelul tatălui autorului, Tudor Călărășu.

Statutul social al lui Moromete este conturat în jurul imaginii țăranului, acesta fiind un **țăran liber și în același timp unul dintr-o clasă mijlocie cu o avere modestă**, care poate să asigure un trai decent lui și familiei sale. Totodată, el este văzut ca **o autoritate locală**, un punct de reper în societatea rurală, dovadă fiind întâlnirile din livada lui Ioan, la care este așteptat în fiecare duminică pentru a citi ziarul și pentru a dezbate subiecte politice. Funcția de consilier comunal îi conferă inițial imaginea de **tată autoritar** în familia sa, însă această imagine se risipește pe parcursul primului volum, dat fiind conflictul pe care îl dezvoltă cu fiii săi cei mari.

Statutul psihologic al protagonistului este marcat de **conflictul său interior** și stă la baza dramei lui Moromete. Prin perspectiva modului său de a gândi, Moromete **crede în libertatea individului**, principiu de viață pe care și-l expune la sfârșitul volumului al II-lea în fața medicului „Eu, domnule, am dus o viață independentă”, dovedind consecvență morală, demnitate și rezistență în fața unui timp agresiv, care nu mai avea răbdare cu oamenii. **Complexitatea psihică** a personajului este conturată prin situațiile existențiale în care este surprins, și anume, viața satului românesc într-un moment de răscruce, angrenat într-un proces de destrămare a civilizației tradiționale, a familiei, respectiv a sistemului de valori al colectivității. Moromete **stăpânește arta disimulării**, dar aceasta este o formă de apărare împotriva unei lumi a minților limitate, care îl consideră „sucit”. Disimulându-și adevăratele gânduri și convingeri, eroul își apără, de fapt, libertatea interioară.

Statutul moral se evidențiază prin **trăsăturile morale** ale protagonistului. Ilie Moromete, reprezintă **țăranul filosof**, posedând o **inteligență ascuțită**, caracterizat fiind de **plăcerea de a contempla** și de **nevoia de a înțelege lumea**. Personaj dialogic, Moromete se află mereu într-un dialog fertil cu sine și cu lumea, mirându-se neconținut de spectacolul existenței. Discută amply politica sau dezbate pe larg motivele fundamentale ale vieții cu prietenii săi, iar aceste

preocupări intelectuale, alături de înclinația spre **reflecție**, respectiv spre **meditație solitară**, dezvăluie un chip al țăranului român, inexistent până atunci în literatură. Se arată a fi **tiparul introvertitului** în ceea ce privește afectivitatea, cenzurându-și orice gest afectiv față de familie, deși îi iubește profund pe aceștia. Este de asemenea caracterizat și de **impulsivitate**, prin atitudinea sa și prin limbajul plin de injurii și invective, pe care acesta îl utilizează constant.

Dominanta de caracter a lui Moromete poate fi considerată inadaptabilitatea, puternic sugerată în **scena cinei**, care pare un ceremonial atemporal ce va dăinui mereu în satul românesc. Moromete apare în ipostaza unui *pater familias*, așezat deasupra tuturor la masă, dar jocul minții sale e prea complicat pentru ceilalți, care nu știu cu adevărat ce gândește. Familia este toată adunată în jurul mesei și este dominată de figura tatălui așezat în pragul odăii. În așezarea la masă a membrilor familiei și în dialogurile dintre ei se prefigurează conflictele care vor duce la destrămarea acesteia, naratorul precizând „Moromeții mâncau în tindă la o masă joasă și rotundă... nimănui nu-i trecuse prin cap c-ar fi bine să se schimbe masa aceea joasă”. Această afirmație prevestește finalul volumului I, și anume fuga băieților la București, înfățișând momentul dezbinării familiei. Conflictele sunt prevalente, fapt sugerat de poziția acestora la masă: băieții cei mari „stăteau pe partea din afară a tindei, ca și când ar fi fost gata să se scoale de la masă și să plece afară”. Ceilalți copii stau în apropierea Catrinei, care parcă vrea să-i protejeze.

O altă scenă reprezentativă pentru trăsătura personajului este scena de la finalul volumului întâi, când Moromete află de planul fiilor mai mari de la Scamosul și se duce pe lotul său de pământ pentru a-și pune gândurile în ordine. Așezat cu capul în mâini, pe o piatră albă, de hotar, Moromete se gândește dacă nu cumva rolul copiilor este de a nu-și înțelege părinții, iar cel al părinților de a-i ierta mereu. Ce nu poate înțelege Moromete este contradicția dintre viziunea sa asupra lumii și viziunea diferită pe care o au băieții săi cei mari „Și dacă lumea e așa cum zic ei și nu e așa cum zic eu, ce mai rămâne de făcut?! N-au decât să se scufunde! Întâi lumea și pe urmă ei cu ea.” Așadar, Moromete refuză lumea copiilor săi, nu crede în superioritatea acestora, convingerile sale rămânând neschimbate. El le-a oferit „cel mai bun drum”, însă țăranul consideră că feciorii, prin plecarea lor, l-au refuzat.

Un prim element de structură relevant pentru construcția personajului îl reprezintă mijloacele de caracterizare. *Caracterizarea directă* făcută de narator „Era cu zece ani mai mare decât Catrina și acum avea cea vârstă

între tinerețe și bătrânețe când numai nenorociri sau bucurii mai pot schimba firea cuiva” dezvăluie un Moromete cu o personalitate complexă, un lider al satului, care are o plăcere deosebită de a sta de vorbă și de a medita. În ceea ce privește caracterizarea directă făcută de celelalte personaje, Catrina se amuză de glumele lui. De cele mai multe ori îi face reproșuri și crede că are sufletul negru de răutate și de tutun. Cocoșilă îl face prost, dar în realitate îl admiră și chiar îl invidiază pentru că știa să găsească în ziar lucruri pe care el nu le vedea. Autocaracterizarea din finalul volumului al doilea, în discuția cu doctorul, scoate în evidență libertatea individului în ciuda constrângerilor istoriei „Domnule [...] eu totdeauna am dus o viață independentă”. De asemenea, *caracterizarea indirectă* dedusă din faptele personajului dezvăluie mai multe trăsături de caracter precum: firea reflexivă (se frământa gândindu-se la soarta țăranilor dependenți de roadele pământului, la Dumnezeu), disimularea, ironia (când bea țuică la Bălosu, când comentează articolele din ziar).

Personalitatea lui Ilie Moromete este evidențiată și prin conflictele care organizează epicul. *Conflictul exterior* este unul amplu, elementul central rămânând Ilie Moromete, acesta negestionând conflictele, ducând în final la destrămarea familiei. În interiorul familiei se observă trei tipuri de conflicte majore. Este mai întâi dezacordul dintre tată și cei trei fii ai săi din prima căsătorie: Paraschiv, Nilă și Achim, izvorât dintr-o modalitate diferită de a înțelege lumea și de a prețui valorile – cei trei fii prețuiesc banii, pentru ei proprietatea rurală trebuie convertită în bani, în timp ce Moromete apreciază proprietatea privată pe care refuză să o înstrăineze. Cel de-al doilea conflict izbucnește între Moromete și Catrina, soția lui. Moromete vânduse în timpul secetei un pogon din lotul soției, promițând-i, în schimb, trecerea casei pe numele ei, dar amână îndeplinirea promisiunii. Nemulțumită, ea își găsește inițial refugiul în biserică, dar în al doilea volum Catrina îl părăsește pe Ilie, după ce află de propunerea făcută fiilor săi, la București. Al treilea conflict se desfășoară între Moromete și sora lui, Guica, care și-ar fi dorit ca fratele văduv să nu se recăsătorească. În felul acesta, ea ar fi rămas în casa fratelui, să se ocupe de gospodărie și de creșterea copiilor, pentru a nu rămâne singură la bătrânețe. Faptul că Moromete s-a recăsătorit îi aprinsese ură împotriva lui, pe care o transmite celor trei fii mai mari. Un alt conflict, secundar, este acela dintre Ilie Moromete și fiul cel mic, Niculae. Copilul își dorește cu ardoare să meargă la școală, în timp ce tatăl, care trebuie să plătească taxele, îl ironizează „altă treaba n-avem noi acuma! Ne apucăm să studiem” sau susține că învățătura nu aduce niciun beneficiu. Pentru a-și realiza dorința de a studia, băiatul se desprinde treptat de familie. În volumul al doilea, acest conflict trece pe primul plan, pentru că tatăl și fiul reprezintă două mentalități diferite.

Romanul *Moromeții* de Marin Preda impune un personaj inedit, țăranul-filozof, și se înscrie în galeria romanului de tip realist, reprezentând un punct de reper în literatura română postbelică.